

KULTURA - PRZEMIANY - EDUKACJA

Tom XVIII

CULTURE – CHANGES – EDUCATION

VOLUME XVIII

REDAKCJA CZASOPISMA:

Redaktor naczelny – prof. dr hab. Roman Pelczar

Zastępca redaktora naczelnego – dr hab. Zofia Frączek, prof. UR

Sekretarz redakcji – dr Paweł Juško

Redaktor ds. współpracy z zagranicą – prof. dr hab. Yurii Pelekh

Członkowie redakcji:

– dr Agnieszka Długosz

– dr Piotr Karaś

– dr Hubert Sommer

CZŁONKOWIE RADY NAUKOWEJ

Prof. dr hab. Tadeusz Aleksander, Krakowska Akademia im. A.M. Modrzewskiego

Dr hab. Krystyna Barłóg, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Prof. dr hab. Józefa Brągiel, Uniwersytet Opolski

Dr hab. Sławomir Cudak, Akademia Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie

Dr hab. Jadwiga Daszykowska-Tobiasz, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Dr hab. Jacek Gołębiowski, prof. KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Dr hab. Grzegorz Grzybek, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Dr hab. Edmund Juško, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Dr hab. Janusz Miąso, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Dr hab. Józef Młyński, prof. UP, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Prof. dr hab. Grzegorz Nieć, prof. UP, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Dr hab. Tomasz Nowicki, prof. KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Prof. dr hab. Elżbieta Osewska, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie

Dr hab. Ryszard Pęczkowski, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki, Uniwersytet Zielonogórski

Prof. dr hab. Mieczysław Ryba, prof. KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Dr hab. Joanna Smyła, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Dr hab. Adam Solak, prof. APS, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej

Dr hab. Stanisław Sorys, prof. UP JP II, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II

Prof. dr hab. Jolanta Szempruch, Uniwersytet Rzeszowski

Dr hab. Marta Uberman, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Prof. dr hab. Marta Wrońska, prof. UR, Uniwersytet Rzeszowski

Prof. Paed Dr. Vasil Gluchman, Uniwersytet w Preszowie, Słowacja

Dr. Jürgen Hartwig, Uniwersytet w Bremie, Niemcy

Prof. Paed Dr. Alena Hašková, CSc., Uniwersytet Konstantyna Filozofa w Nitrze, Słowacja

Prof. dr hab. Dmytro Hertciuk, Uniwersytet im. I. Franki we Lwowie, Ukraina

Prof. Paed Dr. Igor Kominarec, PhD., Uniwersytet w Preszowie, Słowacja

Prof. PhD. Yuliana Lavrysh, National Technical University of Ukraine

Prof. PhD. Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Ukraina

Prof. Paed Dr. Jozef Liba PhD, Uniwersytet w Preszowie, Słowacja

Prof. PhD. A. Matviichuk, National University of Water and Environmental Engineering, Ukraina

Prof. Dr. Kas Mazurek, University of Lethbridge, Kanada

Prof. PhD. Liliya Morska, Uniwersytet im. I. Franki we Lwowie, Ukraina

Prof. Paed Dr. Jozef Pavelka, CSc., Uniwersytet w Preszowie, Słowacja

Prof. Juliana Popova, PhD, University of Ruse, Bułgaria

Prof. PhD. Ingvi Rasmussen, Uniwersytet w Oslo, Norwegia

Prof. dr hab. Iwan Rusnak, Humanistyczna Akademia Pedagogiczna, Ukraina

Prof. dr hab. Roberto Sani, University of Macerata, Włochy

Prof. PhD. Juan Ramón Soler Santaliestra, Uniwersytet w Saragossie, Hiszpania

Prof. PhD. Istvan Schmerc, Uniwersytet w Nyiregyhaza, College of Nyiregyhaza, Węgry

Dr hab. Iryna Simkova, Kijowska Politechnika im. I. Sikorskiego, Ukraina

Prof. Dr. Margaret Winzer, University of Lethbridge, Kanada

Redaktor tomu XVIII – dr hab. Zofia Frączek

Redaktorzy językowi:

Język polski:

Prof. dr hab. Kazimierz Ożóg, Uniwersytet Rzeszowski

Dr hab. Sławomir Śniatkowski, prof. APS w Warszawie

Język angielski: Mgr Bernadeta Lekacz

Redaktor statystyczny: Dr Piotr Pusz

KULTURA – PRZEMIANY – EDUKACJA
Tom XVIII

CULTURE – CHANGES – EDUCATION
Volume XVIII

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu RZESZOWSKIEGO
RZESZÓW 2026

Contents

Introduction

PART I HISTORICAL SOURCES, CONTINUITY AND CHANGE OF EDUCATIONAL THOUGHT

Renata Magryta, Teofil Lawgmin (1922-2010) – Founder of the Chemists' Circle.....

Kinga Lisowska, Creative Exploration of Local Heritage in Regional Education: The Example of the “Regional Fairy Tale” Project.....

PART II FAMILY AND SCHOOL – COMMON AREAS OF EDUCATION, UPBRINGING AND CARE

Ślawomir Cudak, School and Family Cooperation as a Contemporary Challenge to Axionormative Chaos in Society.....

Ewa Tłuczek-Tadla, The importance of parenting styles for the social development of children and teenagers in the opinions of students of teacher training courses

Zbigniew Chodkowski, Backbiting as a Systemic Form of Indirect Communication in the Family and Its Consequences for Adults.....

Marek Paluch, Radosław Malikowski, Resocialization and Therapeutic Interactions in the Education of Children and Youth.....

PART III PSYCHOLOGY IN THE FACE OF CONTEMPORARY EDUCATIONAL AND UPBRINGING PROBLEMS

Piotr Majewicz, Etiology and epidemiology of depressive disorders in children and adolescents.....

Marta Gackowska, The process of scientific cognition in the face of the everyday challenges of a young therapist.....

Iwona Jabłońska, The role of children's literature in supporting emotional growth.....

Żaneta Szczygielska, Refugee children from Ukraine in a Polish school – psychological, cultural and educational challenges.....

PART IV EDUCATION AND SUPPORT FOR PEOPLE WITH DISABILITIES

Krystyna Barłóg, Empathic Sensitivity Toward Students with Special Needs in the Era of Inclusion, Disability Studies, and Inclusive Education.....

Zaborniak-Sobczak Małgorzata, The Evolution of the Understanding of Inclusive Education and its Subjects in Polish Pedagogical Reflection (2017–2025). A Metatheoretical Model...

Aleksandra Mach, Inclusive education and the risk of sham activities toward students with more severe intellectual disabilities.....

Kacper Radzki, Between Safety and Inclusion: Experiences of Youth with Adaptation Difficulties in Residential Rehabilitation Institutions.....

Bogumiła Bobik, Katarzyna Szafruga, Self-Image of Young Adults with Moderate Intellectual Disability from a Qualitative Research Perspective.....

Agnieszka Franczyk, Weronika Kurcz, Independent functioning of adults with moderate and severe intellectual disabilities in L'Arche Homes and residential care homes....

Joanna Mazur-Okalowe, Motherhood on the spectrum.....

Justyna Drożdż, The Multidimensional Attitudes Scale toward Persons with Disabilities (MAS) as a tool for measuring attitudes toward people with disabilities – characteristics and examples of its use in research.....

PART V MAN IN THE FACE OF CURRENT SOCIO-CULTURAL CHANGES

Jan Szot, The Philosophical Foundations of Teacher Education.....

Antonina Bartoszek, Femininity and Masculinity from an Interdisciplinary Perspective.....

Joanna Kandzia, Opinions of mathematics students about the vocational education system for teachers.....

Patrycja Gunia, Patrycja Hrycenko, Finding instead of knowing: How search engines have reprogrammed thinking habits and approaches to participating in cultural life. How we have become experts at searching rather than remembering.....

Reviewers and procedure of reviewing

Indexing in data bases

Spis treści

Wprowadzenie

CZĘŚĆ I HISTORYCZNE ŹRÓDŁA, CIĄGŁOŚĆ I ZMIANA MYŚLI EDUKACYJNEJ

Renata Magryta, Teofil Lawgmin (1922-2010) – założyciel Koła Chemików.....

Kinga Lisowska, Twórcze odkrywanie dziedzictwa lokalnego w edukacji regionalnej na przykładzie projektu „Bajka regionalna”

CZĘŚĆ II RODZINA I SZKOŁA - WSPÓLNE OBSZARY KSZTAŁCENIA, WYCHOWANIA I OPIEKI

Sławomir Cudak, Współdziałanie szkoły i rodziny, współczesnym wyzwaniem wobec chaosu aksjonormatywnego w społeczeństwie.....

Ewa Tłuczek-Tadla, Znaczenie stylów wychowania w rodzinie dla rozwoju społecznego dzieci i młodzieży w opiniach studentów kierunków nauczycielskich.....

Zbigniew Chodkowski, Backbiting jako systemowa forma komunikacji pośredniej w rodzinie i jej konsekwencje dla dorosłych.....

Marek Paluch, Radosław Malikowski, Resocjalizacyjne i terapeutyczne oddziaływania w procesie edukacji dzieci i młodzieży.....

CZĘŚĆ III PSYCHOLOGIA WOBEC WSPÓŁCZESNYCH PROBLEMÓW EDUKACYJNYCH I WYCHOWAWCZYCH

Piotr Majewicz, Etiologia i epidemiologia zaburzeń depresyjnych u dzieci i młodzieży.....

Marta Gackowska, Proces naukowego poznania wobec wyzwań codzienności młodego terapeuty.....

Iwona Jabłońska, Jak literatura dziecięca może wspierać rozwój emocjonalny dziecka.....

Żaneta Szczygielska, Dzieci uchodźcze z Ukrainy w polskiej szkole – wyzwania psychologiczne, kulturowe i edukacyjne.....

CZĘŚĆ IV EDUKACJA I WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Krystyna Barłóg, Wrażliwość empatyczna wobec uczniów ze specjalnymi potrzebami w czasach inkluzji, Disability Studies, edukacji włączającej.....

Zaborniak-Sobczak Małgorzata , Ewolucja rozumienia edukacji włączającej i jej podmiotów w polskiej refleksji pedagogicznej (2017–2025). Model metateoretyczny	
Aleksandra Mach , Edukacja włączająca a ryzyko działań pozorowanych wobec uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną.....	
Kacper Radzki , Między bezpieczeństwem a inkluzją. Doświadczenia młodzieży z trudnościami adaptacyjnymi w instytucjach resocjalizacyjnych.....	
Bogumiła Bobik, Katarzyna Szafruga , Obraz siebie młodych dorosłych z umiarkowaną niepełnosprawnością intelektualną w perspektywie badań jakościowych.....	
Agnieszka Franczyk, Weronika Kurcz , Samodzielność dorosłych osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w domach L'Arche i w domach pomocy społecznej.....	
Joanna Mazur-Okalowe , Macierzyństwo w spektrum	
Justyna Drożdż , Wielowymiarowa Skala Postaw Wobec Osób z Niepełnosprawnościami (MAS) jako narzędzie do pomiaru postaw wobec osób z niepełnosprawnościami – charakterystyka i przykłady zastosowania skali w badaniach.....	

CZĘŚĆ V CZŁOWIEK WOBEC AKTUALNYCH PRZEMIAN SPOŁECZNO-KULTUROWYCH

Jan Szot , Filozoficzne podstawy edukacji pedagogów.....	
Antonina Bartoszek , Kobiecość i męskość w perspektywie interdyscyplinarnej.....	
Joanna Kandzia , Opinie studentów matematyki na temat systemu kształcenia zawodowego nauczycieli.....	
Patrycja Gunia, Patrycja Hrycenko , Znaleźć zamiast wiedzieć: Jak wyszukiwarki przeprogramowały nawyki myślowe i podejście do uczestnictwa w życiu kulturalnym. O tym, jak staliśmy się ekspertami od szukania, a nie zapamiętywania.....	

Recenzenci i procedura recenzowania

Indeksacja w bazach danych